Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Tyv@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 7.11.2017, asiantuntijakuuleminen 15.11.2017

HE 150/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta

Hallitus laati syyskuussa 2016 osana työllisyyttä lisääviä toimia seuraavan kirjauksen: ”Ulosottoon liittyviä työllistymisen kannustinloukkuja puretaan. Myönnetään helpotuksia ulosottoon työllistymisen kannustamiseksi ja pienituloisten ylivelkaantuneiden henkilöiden aseman helpottamiseksi. Valmistelussa arvioidaan erityisesti ulosoton suojaosuuden korottamisen mahdollisuudet ja vaikutukset."

Oikeusministeriö asetti tammikuussa 2017 virkamiestyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää eri vaihtoehtoja ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkamiseksi sekä ehdottaa siihen parhaiten soveltuvaa ratkaisua. Työryhmän oli yhtenä vaihtoehtona arvioitava ulosoton suojaosuuden korottamisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia. Työryhmän oli arvioitava myös muita vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia sekä selvitettävä ratkaisukeinoja, jotka kohdistuvat pitkään työttöminä olleisiin velallisiin. Hallitus linjasi puolivälitarkastelussa, että valmistelua jatketaan ulosmittauksen lykkäykseen perustuvan vaihtoehdon osalta.

Esitys madaltaa yrittämisen ja työllistymisen kynnystä

Hallituksen esityksen muotoon laaditussa mietinnössä ehdotetaan, että vähintään 258 päivältä työttömyysetuutta saaneet ulosottovelalliset olisivat suoraan pyyntönsä perusteella oikeutettuja saamaan lykkäystä palkan ulosmittaukseen, jos he työllistyessään ovat tulorajaulosmittauksen piirissä. Siten nykyinen harkinnanvarainen mahdollisuus lykkäyksen antamiseen muutettaisiin näiltä osin velallisen oikeudeksi. Käytännössä työttömyyden kestoa koskeva edellytys vastaisi nykyiseen tapaan noin vuoden työttömyyttä, mutta menettelyn yksinkertaistamiseksi edellytys sidottaisiin työttömyysetuuden maksupäiviin. Lykkäys on esityksessä sidottu työsuhteeseen: lykkäys kestäisi puolet työsuhteen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta.

Sellaisten velallisten osalta, jotka eivät ole ehtineet saada työttömyysetuutta 258 päivältä tai jotka työllistyvät tulorajaulosmittausta korkeammille tuloille, esityksessä ehdotetaan, että ulosmittauksen lykkäys säilyisi nykyiseen tapaan harkinnanvaraisena. Lykkäys kestäisi tällöin enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta.

Valittu työllistymisen kynnystä madaltava vaihtoehto on kannatettava. Arviomme mukaan lykkäysvaihtoehto on suojaosuuden korottamiseen verrattuna sekä velkojien ja velallisten että julkisen talouden näkökulmasta parempi, koska järjestelyssä saatu kertymä ei pienene, mutta saannin ajankohta siirtyy hieman myöhemmäksi. Suojaosuuden korottamisella olisi ollut myös kielteisiä vaikutuksia velallisten maksuhäiriömerkintöjen lisääntymiseen.

Esitimme lausuntokierroksella oikeusministeriölle, että lykkäysmahdollisuuden tulisi koskea myös henkilöitä, jotka työttömyyden jälkeen työllistävät itsensä yrittäjinä. Näkemyksemme otettiinkin esityksen jatkovalmistelussa huomioon. Esitystä muutettiin siten, että elinkeinotulon ulosmittauksen rajoittamisperusteena mainittaisiin nimenomaisesti se, että velallinen työllistää itsensä elinkeinonharjoittajana pitkän työttömyyden jälkeen. Elinkeinotulon ulosmittaukseen tarvittavat helpotukset tehdään määrän alentamisen kautta, ei lykkäyksen kautta. Esityksen tavoitteiden kannalta onkin perusteltua lisätä pitkän työttömyyden jälkeinen itsensä työllistäminen ulosmitattavan elinkeinontulon määrän rajoittamisperusteeksi.

Yrittäjän perheenjäsenen asemaan saatava parannuksia

Lausunnolle olevan esityksen antamisen jälkeen on ilmennyt huolestuneisuutta siitä, miten esitys vaikuttaa yrittäjän perheenjäsenen asemaan. Onkin totta, että yrittäjän perheenjäsen saattaa palkkatyöstä perheyrityksestä työttömäksi jäädessään jäädä ilman työttömyysturvaa. Perheenjäsen voidaan tällöin katsoa yrittäjäksi, vaikkei tämä omista yrityksestä mitään, ja vaikka hänet työ- ja muussa sosiaalivakuutuslainsäädännössä katsotaan työntekijäksi. Yrittäjä-käsite poikkeaa työttömyysturvassa yrittäjä-käsitteestä muusta lainsäädännössä. Jos asia jää perheenjäseneltä huomaamatta, voi siitä seurata myös väärin vakuuttamista yrittäjien työttömyyskassan sijaan työntekijöiden kassassa.

Olemme kysyneet jäseniltämme perheenjäsenistä useaan otteeseen ja kaiken kaikkiaan yrittäjän kanssa samassa taloudessa asuvia perheenjäseniä vaikuttaisi työskentelevän n. 20 000 - 25 000 Suomen n. 90 000 työnantajayrityksestä. Kaiken kaikkiaan näitä perheenjäseniä olisi jopa 35 000 ja heistä n. 2/3 ei omista yrityksestä itse yhtään mitään. Lisäksi useat yrittäjät eivät tällä hetkellä uskalla työllistää perheenjäseniään, koska ovat kuulleet, että perheenjäsen menettää oikeuden työttömyysturvaan.

Suomen Yrittäjien tavoitteena on yhdenmukaiset käsitteet, jotta työntekijäasemassa olevia kohdellaan reilusti ja yhdenvertaisesti, ja jotta henkilö arjessaan pystyy helposti tunnistamaan oikeutensa ja velvollisuutensa. Katsomme, ettei näitä asioita voida kuitenkaan ratkaista ulosottokaaressa. Yrittäjän käsite tulisikin muuttaa työttömyysturvassa vastaamaan yrittäjän eläkelain määritelmää. Vaihtoehtoisesti vähintään yrittäjän perheenjäsenet, jotka eivät omista yrityksestä mitään, tulisi poistaa työttömyysturvassa yrittäjämääritelmän alta.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Tiina Toivonen
lainsäädäntöasioiden päällikkö